

УДК 368.911.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.29-19>

РОЗВИТОК ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ COVID-19

DEVELOPMENT OF PERSONAL INSURANCE IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF COVID-19

Сокирко О.С.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул,
Університет державної фіскальної служби України

Комаровська І.А.

студентка,
Університет державної фіскальної служби України

Sokyrko Olena

University of the State Fiscal Service of Ukraine

Komarovska Iryna

University of the State Fiscal Service of Ukraine

Мета статті полягає у проведенні дослідження сучасного стану і розвитку особистого страхування в Україні в умовах COVID-19, виявленні недоліків, розгляді зарубіжного досвіду та розробленні рекомендацій щодо вирішення проблем розвитку особистого страхування.

Через страхування реалізується державна політика економічного та соціального захисту населення. Світовий досвід указує на те, що страховий ринок сприяє не лише розвитку економіки, а й вирішенню соціальних проблем. Питання особистого страхування актуально розглядати як ефективний механізм вирішення соціальних питань, а також як інструмент довгострокових інвестицій у розвиток національної економіки.

Фінансування охорони здоров'я, яке забезпечує оплату медичних послуг між різними групами населення, здійснюється за рахунок медичного страхування. Таким чином, знижується дія на видаткову частину бюджету і витрати держави на соціальне забезпечення громадян, тим самим відкривається можливість вирішення проблем захисту найменш забезпечених верств населення.

Ключові слова: особисте страхування, медичне страхування, страхові компанії, компанії зі страхування життя, страхувальники, пандемія, COVID-19.

Цель статьи заключается в проведении исследования современного состояния и развития личного страхования в Украине в условиях COVID-19, поиске проблем, рассмотрении зарубежного опыта и разработке рекомендаций по решению проблем развития личного страхования.

Через страхование реализовывается государственная политика экономической и социальной защиты населения. Мировой опыт указывает на то, что страховой рынок способствует не только развитию экономики, но и решению социальных проблем. Вопрос личного страхования актуально рассматривать как эффективный механизм решения социальных проблем и как инструмент долгосрочных инвестиций в развитие национальной экономики.

Финансирование охраны здоровья, которое обеспечивает оплату медицинских услуг между разными группами населения, производится за счёт медицинского страхования. Таким образом уменьшаются влияние на расходную часть бюджета и расходы государства на социальное обеспечение граждан, тем самым открывается возможность решения проблем защиты менее обеспеченных слоев населения.

Ключевые слова: личное страхование, медицинское страхование, страховые компании, компании по страхованию жизни, страховики, пандемия, COVID-19.

The article examined the theoretical foundations of personal insurance, the basic types of personal insurance and comparison of social and personal insurance and their insurance risks. Including the current state and development of personal insurance in Ukraine in conditions of Covid-19.

Analyzed the main statistical indicators of personal insurance, in particular the dynamics of life insurance companies, set of insurance premiums and insurance payments of medical and personal voluntary insurance. Rankings of

life insurance companies from Covid-19 are built during the onset of the pandemic. Health care funding that provides health care fees between different groups of the population is carried out through medical insurance.

World experience shows that the insurance market contributes not only to the development of the economy, but also to the solution of social problems. This reduces the effect on the expenditure part of the budget is reduced and state spending on social security of citizens, thereby opening up the possibility of solving problems of protection of the most disadvantaged groups. However, world best practices in combating pandemic Covid-19. In particular, the experience of China was considered, which showed that health insurance coverage should be provided to all to segments of the population, which greatly affected the fight against the pandemic during the fight against it.

The experience of Italy showed that the country was not ready for fight against a coronavirus pandemic. The country has taken urgent measures that are aimed at supporting the most affected, both citizens and industries economics. Italian insurers offer their customers a reprieve for motor insurance, life insurance and insurance contracts entrepreneurial risks. The US experience showed that the country spends on Healthcare 11.5% of gross profit, that's more than any country in the world. At the same time, more than 15% of citizens do not have financial protection from high costs, for medical care due to lack of insurance health policies due to high prices. The article highlights the main shortcomings and proposes certain recommendations for solving problems of personal insurance in Ukraine using certain elements of foreign experience.

Key words: personal insurance, health insurance, insurance companies, life insurance companies, insurers, pandemic, COVID-19.

Постановка проблеми. Проведення реформ та структурної перебудови економіки України зумовлює необхідність розвитку національного страхового ринку. Саме через страхування реалізується державна політика економічного та соціального захисту населення. Як демонструє світовий досвід, страховий ринок сприяє не лише розвитку економіки, а й вирішенню соціальних проблем.

Зокрема, особисте страхування через несприятливі ринкові умови та фінансову кризу залишається недостатньо розвинутим упродовж тривалого періоду часу, тому досі не використовується як ефективний механізм вирішення соціальних проблем, які для України стали системними. До таких проблем слід віднести: демографічну кризу, високий рівень захворюваності населення, інвалідність, нещасні випадки, недостатню якість медичної допомоги та неналежний рівень соціального захисту населення.

Разом із тим досить гостро стоять питання соціального захисту громадян у контексті пенсійного забезпечення та медичного обслуговування, особливо в умовах пандемії. Розглядаючи можливості та загрози ринку страхування особистих ризиків, однозначно така сфера страхової діяльності в Україні має великий потенціал. Забезпечення ефективного використання особистого страхування позитивно вплине на вирішення багатьох аспектів і дасть змогу підтримувати рівень добробуту громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню стану розвитку вітчизняного страхового ринку присвятили свої наукові праці О. Барановський, В. Базилевич, С. Осадець, О. Заруба, О. Слюсаренко, Є. Романенко, В. Фурман та ін. Проблеми розвитку та функціонування страхового ринку розглядаються у працях зарубіжних науковців Є. Дюжикова, А. Шахова, У. Шарпа.

Дослідженню особливостей функціонування особистого страхування присвячено праці

багатьох вітчизняних науковців: О. Залєтова, Н. Нагайчук, В. Плиси, О. Славіної, О. Солдатенко, Я. Шумелди та ін. В Україні дослідженню деяких питань функціонування особистого страхування присвячено праці Й. Бескида, В. Андрущенко, В. Базилевича, О. Василика, В. Крамаренко, В. Паламарчука, Х. Терешко, В. Руденя, В. Рудого, В. Філатова, О. Кириленко, С. Юрія тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із тим слід відзначити, що проблеми у сфері особистого страхування набули більш глобального характеру в умовах пандемії та вимагають більш досконального вивчення та вирішення. Саме тому необхідно більш ретельно вивчити стан, розвиток і основні виклики у сфері особистого страхування в умовах сьогодення. Актуальність теми зумовлюється тим, що особисте страхування – це не тільки галузь страхування, яка забезпечує захист населення від ризиків, що загрожують життю, здоров'ю або працездатності людини, а ще й вагомий фінансовий інструмент, який дає змогу підтримувати рівень добробуту громадян, сприяє вирішенню соціальних проблем у державі.

Постановка завдання. Метою роботи є комплексна оцінка теоретичних, методичних і практичних засад особистого страхування, дослідження існуючих проблем і визначення перспектив розвитку особистого страхування в Україні. Для цього необхідно вирішити такі основні завдання: 1. Розкрити сутність, значення особистого страхування. 2. Оцінити сучасний стан діяльності страхових компаній з особистого страхування. 3. Проаналізувати, як особисте страхування може допомогти у зв'язку з пандемією, вивчивши при цьому зарубіжний досвід.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страхування – це одна з основних сфер фінансового ринку, яка формує економічну і соці-

Рис. 1. Види особистого страхування

Джерело: складено авторами на основі даних [2]

альну стабільність країни. Існує багато видів як обов'язкового, так і добровільного страхування. Відповідно до чинного Закону України «Про страхування», основними видами страхування є: страхування відповідальності, особисте страхування та майнове [1].

Особисте страхування – це вид страхування, об'єктом захисту якого є життя, здоров'я, працездатність та додаткова пенсія громадян (страхувальників, застрахованих, вигодонабувачів), що забезпечує підвищення їхнього загального добробуту, характеризується соціальним ефектом та регламентується згідно з чинним законодавством [2, с. 2].

Об'єктами особистого страхування виступають життя, здоров'я і працездатність людини, а конкретними подіями, на випадок яких вона виробляється, є дожиття до закінчення строку, обумовленого віку або події, настання смерті страхувальника або застрахованої особи або втрата ними здоров'я в період страхування від обумовлених подій, як правило, від нещасних випадків. Суб'єктами особистого страхування є страховик, страхувальник, застрахована особа, вигодонабувач, призначуваний на випадок смерті страхувальника або застрахованої особи [1].

Особисте страхування схоже із соціальним страхуванням, але між ними є відмінності, головна з яких стосується джерел формування страхових фондів. У соціальному страхуванні ними є переважно кошти підприємств, установ, організацій, а в особистому – індивідуальні доходи громадян. За своєю економічною сутністю, наближеною до особистого страхування, є соці-

альне страхування. Спільною рисою цих двох сфер фінансових відносин є ризик, адже соціальне й особисте страхування забезпечують захист населення від одних тих самих ризиків (табл. 1).

Кількість страхових компаній (СК) станом на 31.12.2019 становила 233, з яких 23 СК зі страхування життя (СК «Life») та 210 СК, що здійснювали види страхування інші, ніж страхування життя (СК «non-Life»). За 2019 р. кількість страхових компаній зменшилася на 48 од. На рис. 2 можна побачити, що кількість страхових компаній поступово зменшується [3].

За 2015 р. спостерігається високий рівень валових та чистих страхових виплат із медичного страхування – 62,1% та 64,3%, за видами добровільного особистого страхування – 46,2% та 48,9%, страхування життя – 22,5%. У 2016 р. з медичного страхування – 56,9% та 58,8%, за видами добровільного особистого страхування – 40,8% та 43,2% відповідно. У 2017 р. медичне страхування – 58,0% та 62,5%, за видами добровільного особистого страхування – 38,7% та 43,2%, за видами недержавного обов'язкового страхування – 37,9% та 38,1% відповідно [3].

У 2018 р. медичне страхування – 60,1% та 64,6%, за видами добровільного особистого страхування – 37,2% та 42,7%, за видами недержавного обов'язкового страхування – 36,2% та 37,0% відповідно. У 2019 р. медичне страхування – 58,2% та 61,0%, за видами добровільного особистого страхування – 36,1% та 40,0%, за видами недержавного обов'язкового страхування – 39,0% та 39,4% відповідно. Виплати

Таблиця 1

Види особистого та соціального страхування в Україні та їхні страхові ризики

Види соціального страхування	Види особистого страхування (комерційного)
Пенсійне страхування	Страховання додаткової пенсії (рент)
Страховання від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання	Страховання від нещасного випадку
Страховання на випадок безробіття	Страховання життя
Страховання у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	Страховання життя на випадок смерті
Страхові ризики	
життя; здоров'я; працездатність людини; вихід на пенсію; безробіття (тільки у соціальному страхуванні)	

Джерело: складено авторами на основі даних [3]

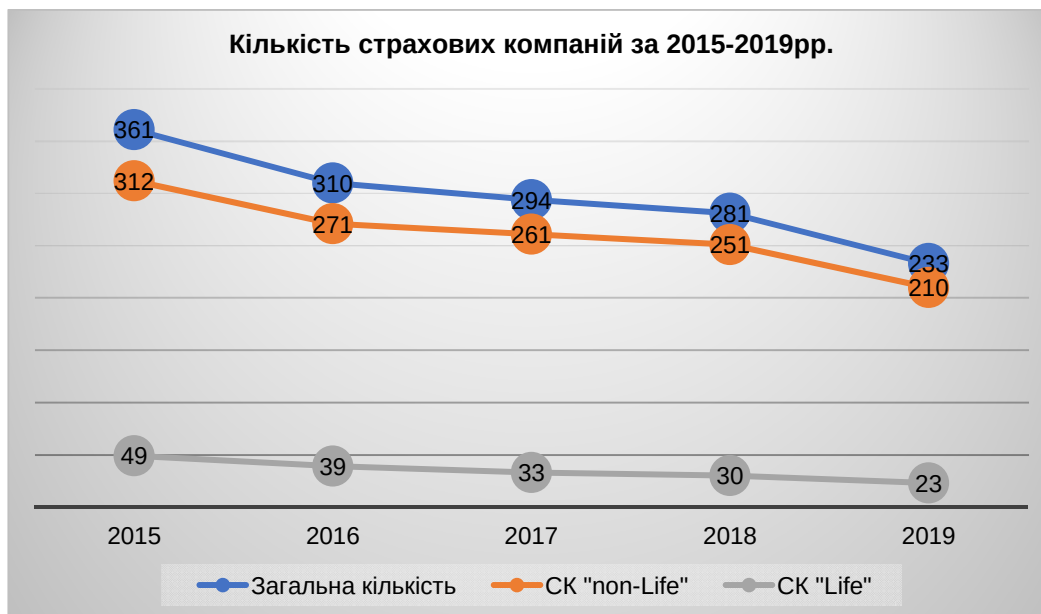

Рис. 2. Динаміка кількості страхових компаній «non-Life» та «Life» за період 2015–2019 рр.

Джерело: складено авторами на основі даних [3; 4]

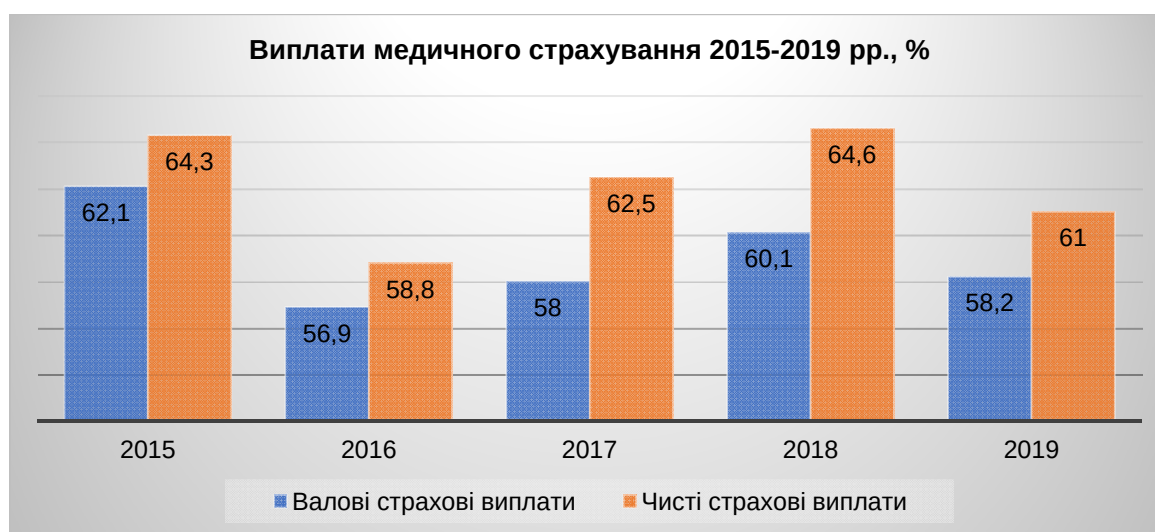

Рис. 3. Виплати за медичним страхуванням протягом 2015–2019 рр. у розрізі валових та чистих страхових виплат

Джерело: складено авторами на основі даних [3]

у сфері особистого страхування демонструє рис. 4 [3].

В Україні частка страхування життя в загальних преміях страхового ринку за 2019 р. становить лише 7,9%, тоді як у країнах із розвинутою ринковою економікою цей показник становить понад 50%.

Коронавірус SARS-CoV-2 (далі – COVID-19), рідкісна подія, яку важко спрогнозувати, стала великою проблемою для світової економіки. 11 березня 2020 р. Всесвітня організація охорони здоров'я (далі – ВООЗ) визнала спалах

нового коронавірусу SARS-CoV-2 пандемією. За визначенням ВООЗ, пандемія – це поширення нового захворювання у глобальних масштабах з ураженням частини населення за відносно короткий проміжок часу [5].

Розглянемо ситуацію на українському страховому ринку зі страхуванням здоров'я, яке включає ризики від COVID-19 (табл. 2).

У 2020 р. коронавірус став випробуванням для суспільно-економічних відносин у глобальному масштабі для всіх сфер життя, особливо для ринку страхування. На даний момент перед

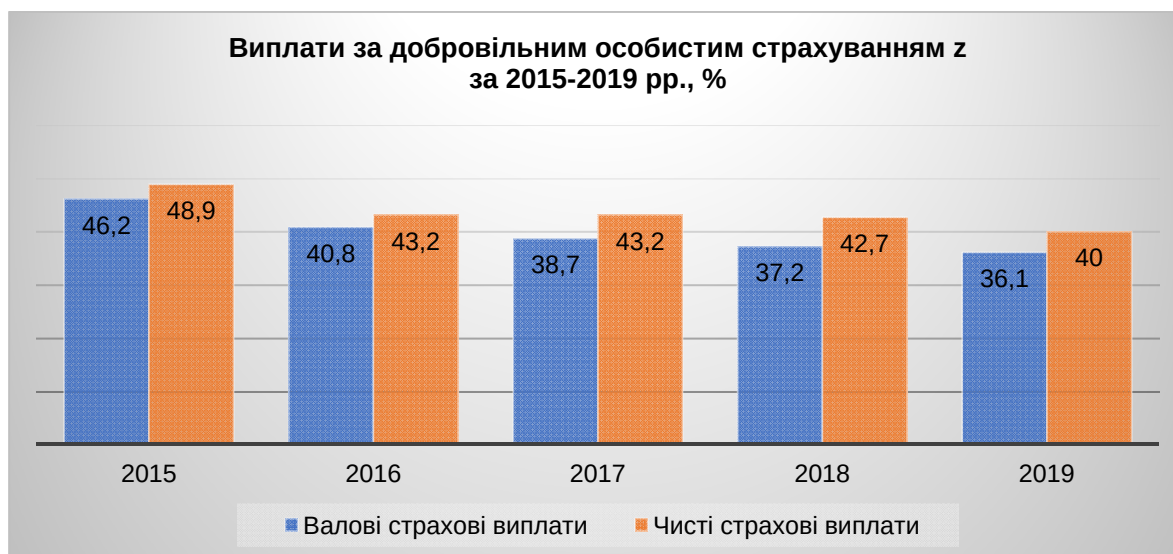

Рис. 4. Виплати за добровільним особистим страхуванням у 2015–2019 рр. у розрізі валових та чистих страхових виплат

Джерело: складено авторами на основі даних [3]

страховиками в усьому світі виникло питання коригування існуючих бізнес-моделей, особливо у сфері особистого страхування.

Нині питання соціальної захищеності населення в Україні залишається дуже важливим у розрізі пенсійного забезпечення, медичного обслуговування, захисту у разі настання нещасних випадків і захисту від пандемії. Використання особистого страхування як ефективного інструменту боротьби з пандемією позитивно вплине на вирішення цих аспектів.

Страхові компанії ретельно вивчають ситуацію з коронавірусом COVID-19. За підрахунками лідера світової страхової галузі корпорації Lloyd's, утрати страховиків є безпрецедентно високими і надалі зростатимуть. Страхові компанії проводять дослідження у сфері поширення цього вірусу, вивчають фактичні й очіку-

вані збитки. Компанії, які дійшли висновку, що вони мають змогу проводити страхування від COVID-19 та його наслідків, вважають, що це виліковне респіраторне захворювання з дещо вищим від стандартного ризику смертності. Попит на такий вид страхування страховики оцінюють як помірно високий.

Розглянемо програми страхування від COVID-19 в Україні станом на кінець 2020 р. (табл. 3).

Медичних працівників в Україні, що борються з COVID-19, порівняли до «військовослужбовців, що перебувають на передовій». Однак ухвалений закон не захищає лікарів, коли вони хворіють на COVID-19. Закон передбачає страхові виплати не для всіх, хто під час виконання своїх професійних обов'язків заразився коронавірусом. Разом із тим передбачають лише для

Таблиця 2

Рейтинг страхових компаній за чистими страховими преміями та страхування від COVID-19

№	Назва компанії	Страхування від COVID-19	Чисті страхові премії за 2019 р., тис грн	Максимальна страхова сума
1	ARX	2188493	+	200000 грн
2	Уніка	1887107	+ (тільки для туристів та корпоративних клієнтів)	1000–30000 євро
3	ТАС СГ	1649578	+ (тільки для туристів)	1000–5000 євро
4	ІНГО Україна	1194312	+	50000 грн
5	Арсенал Страхування	1047981	+ (тільки для корпоративних клієнтів)	100000 грн
6	PZU Страхування	1010520	+ (тільки для туристів)	3000 дол. США
7	Альфа Страхування	963070	+	50000 грн
8	Оранта	846403	–	–
9	Універсальна	770795	+	100000 грн
10	Провідна	754176	+	50000 грн

Джерело: складено авторами на основі даних [5]

Програми страхування від COVID-19 на кінець 2020 р.

Страхова компанія	Ліміти з виплат	Строки страхування	Компенсація	Вартість максимального покриття
ARX	10–50 тис. грн.	3 і 6 місяців	- Госпіталізація з пневмонією (100% страхової суми) - Передчасна смерть з будь-якої причини (100% страхової суми) - Амбулаторно-поліклінічна допомога при будь-якій пневмонії (25% страхової суми)	3 780 грн на шість місяців
«Аска-життя»	10 тис. грн.	1 місяць	- Стационарне та амбулаторне лікування (300 грн на день) - Смерть (10 тис грн)	150 грн на місяць
«Вусо»	70 тис. грн.	6 місяців	- Діагностування (2 тис грн) - Пневмонія з ускладненнями (+7 тис грн) - Пневмонія з реанімацією (+30 тис грн) - Смерть (+31 тис грн)	1 436 грн на шість місяців
«Країна»	10–50 тис. грн.	6 місяців	- Госпіталізація (50% від страхової суми) - Смерть (максимальна сума виплати – 50 тис грн)	2 400 грн на 12 місяців
«Провідна»	15–50 тис. грн.	6 місяців	- Госпіталізація (1% від страхової суми на день) - Смерть (максимальна сума – виплати 50 тис грн)	750 грн на шість місяців
«Альфа-страхування»	50 тис. грн.	6 і 12 місяців	- Смерть (50 тис грн) - Інвалідність першої групи (50 тис грн) - Інвалідність другої групи (35 тис грн) - Інвалідність третьої групи (25 тис грн)	700 грн на 12 місяців

Джерело: складено авторами на основі даних [6–14]

таких медпрацівників, хвороба яких протягом року з моменту інфікування на COVID-19 стане летальною від ускладнень хвороби або якщо вони отримають групу інвалідності.

Залежно від ступеня втрати професійної працездатності та груп інвалідності страхові виплати становлять:

- 630 тис грн – III група інвалідності;
- 735 тис грн – II група;
- 840 тис грн – I група.

Виплати родині медичного працівника у разі летального випадку – 1,5 млн грн. На початку літа 2020 р. Кабмін ухвалив постанову, яка врегулює надання страхових виплат медпрацівникам, померлим чи хворим від COVID-19. Такі виплати здійснюватиме Фонд соціального страхування України. Із державного бюджету виділили 233 млн грн [15].

Розвинуті країни світу виявилися не готовими до боротьби з вірусом, незважаючи на розвинуту в них систему охорони здоров'я та соціальне страхування. Малоефективні заходи ще на першому етапі пандемії виявили ключові проблеми, спільні для багатьох країн та України, такі як недостатня кількість:

- медичного персоналу;
- засобів особистого захисту;
- ліків;
- медичного обладнання.

Варто розглянути дієвий зарубіжний досвід у цій сфері. Зазначимо, що найбільш яскравий приклад правильного і дієвого способу боротьби з вірусом був у Китаї. У цій країні ще 10 років тому було здійснено велику реформу охорони здоров'я. На її меті було завдання зробити послуги охорони здоров'я доступними для кожного. Специфіка Китаю полягає у тому, що соціальні послуги є основою соціальної стабільності. У Китаї майже кожна людина незалежно від її доходів і соціального статусу має рівні можливості й доступ до цих послуг. Де б ця людина не знаходилася, вона може розраховувати на отримання лікування належної якості незалежно від кількості його коштів. Від самого початку пандемії коронавірусу урядом Китаю було заявлено про безкоштовне лікування усіх хворих на цей вірус. Тобто потенційно для всього населення (1,3 млрд осіб). Така ініціатива дуже сильно вплинула на те, що люди вчасно зверталися за допомогою, отримували чіткий алгоритм дій, тестування та лікування [16, с. 36].

У сучасній системі медичного страхування Китаю діє чотири основні схеми (рис. 5).

Страховий сектор Італії виявився одним із найбільш постраждалих серед країн Євросоюзу через пандемію коронавірусу. В Італії було прийнято низку екстрених заходів, які спрямовані на підтримку найбільш постраждалих як гро-

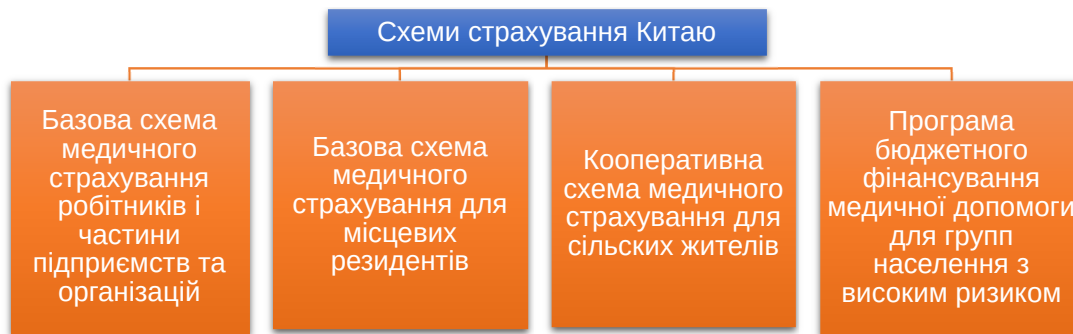

Рис. 5. Основні схеми медичного страхування Китаю

Джерело: складено авторами на основі даних [17]

мадян, так і галузей економіки. Італійські страховики пропонують своїм клієнтам відстрочку за договорами автострахування, страхування життя та страхування підприємницьких ризиків. Для комерційних компаній, які знаходяться у «червоній зоні» і зупинили свою діяльність, страховики виплачують по 1 000 євро на день протягом 15 днів. Окрім того, італійські страховики вжили деякі заходи у сфері медичного страхування. Наприклад, найбільший страховик Італії – Generali запустив програму для підприємців зі страхування співробітників від коронавірусу. Програмою передбачаються виплати за 100 євро застрахованому на одну добу протягом тривалої госпіталізації, а також допомогу у розмірі 3 000 євро на відновлення після реанімації. Такою страховкою вже охоплено понад 1 млн працівників по всій Італії [18, с. 368].

У США система медичного страхування функціонує за допомогою взаємодії центрального страхового фонду з місцевими незалежними страховими компаніями. Тобто кошти спочатку нараховуються у центральному фонді, а потім розподіляються страховикам за затвердженою на законодавчому рівні формою розрахунків [18, с. 369].

У США використовується переважно змішана форма фінансування медичної допомоги, близько 90% американців користуються послугами приватних страхових компаній. У країні витрачають на охорону здоров'я 11,5% валового прибутку, тобто більше ніж будь-яка країна світу. Водночас понад 15% громадян не мають фінансового захисту від великих витрат на медичну допомогу через відсутність у них страхових медичних полісів.

Світовий досвід у галузі медичного страхування свідчить про високу ефективність моделей та систем медичного страхування. Україні необхідно адаптувати зарубіжний досвід для поліпшення як особистого страхування, так і для забезпечення добробуту населення. Для цього необхідно:

– провести реформу охорони здоров'я, щоб послуги страхових компаній були доступні для людей. По-перше, такого результату можна

досягти, якщо впровадити медичне страхування робітників за рахунок компанії, тоді кожен працюючий буде забезпечений страховкою. А у разі якщо ти не працюєш або працюєш нелегально, тоді потрібно платити самому. Частково це може зменшити навіть кількість тіньової економіки. По-друге, для того щоб не збільшувати податкове навантаження на компанії чи співробітників, можна зняти 1% з податку на доходи фізичних осіб (який перераховується і передбачає, що на пенсії він повернеться до кожного) і перенести його на страхування працівників, що дасть змогу підтримувати їхній стан здоров'я у даний момент і призведе до більш міцного здоров'я на пенсії;

– забезпечити доступність для всіх громадян якісних медичних послуг.

Отримання якісних медичних послуг напряму залежить від контролю роботи медичних працівників, проходження підвищення кваліфікацій, перевірки теоретичних та практичних знань медичного персоналу. Важливо організувати для студентів актуальні навчальні матеріали, практики, забезпечити лікарні необхідним обладнанням та медикаментами. Це все дасть змогу отримати багато професіоналів своєї справи, тоді не важливо буде, до якої лікарні потрапляє людина, вона буде отримувати однаково якісне медичне обслуговування;

– підтримувати розвиток медичного страхування в Україні;

– забезпечити належні умови роботи, захист медичних працівників, а також підвищення їх кваліфікації;

– забезпечити державний контроль над діяльністю страхових компаній у сфері медичного страхування;

– розробити алгоритм дій і швидкого реагування на випадок пандемії.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що для розвитку особистого страхування необхідно звернути увагу на страховий ринок, який активно гальмується застарілим законодавством, неефективними та вибіркковими правилами державного регулювання даної сфери, що безпосередньо сто-

сується й особистого страхування. Після цього Україні необхідно активно розвивати особисте страхування для його ефективного використання в житті людей, що призведе до фінансової стабільності населення, а отже, й до підвищення їхнього добробуту. Страховики в усьому світі відчували серйозний попит на страховий захист від COVID-19. Але не всі компанії готові надавати страховий захист, зважаючи на невідому значену ситуацію і системність ризику. В Україні

попит на страхування у разі захворювання на коронавірус лише зростає. Страховики активно включилися в процес моделювання й оцінки подальших подій, які пов'язані з пандемією COVID-19.

Дуже важливо, щоб особисте страхування в Україні використовували як єдиний ефективний механізм вирішення складних соціальних проблем, які панують у країні протягом багатьох років.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Сокирко О.С. Розвиток особистого страхування в умовах транзитивної економіки : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2016. 20 с.
3. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html> (дата звернення: 11.02.2021).
4. Пандемія. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/Пандемія> (дата звернення: 11.02.2021).
5. Новинний страховий вебсайт – forinsure. URL: <https://forinsurer.com/> (дата звернення: 13.02.2021).
6. Офіційний сайт страхової компанії ARX. URL: <https://arx.com.ua/> (дата звернення: 13.02.2021).
7. Офіційний сайт страхової компанії UNIVERSALNA. URL: <https://universalna.com/> (дата звернення: 13.02.2021).
8. Офіційний сайт страхової компанії «ІНГО». URL: <https://ingo.ua/> (дата звернення: 13.02.2021).
9. Офіційний сайт страхової компанії «Оберіг». URL: <https://www.oberig-sg.com/> (дата звернення: 13.02.2021).
10. Офіційний сайт страхової компанії «АСКА-ЖИТТЯ». URL: <https://aska-life.com.ua/ru/> (дата звернення: 13.02.2021).
11. Офіційний сайт страхової компанії «Вусо». URL: <https://vuso.ua/> (дата звернення: 14.02.2021).
12. Офіційний сайт страхової компанії «Країна». URL: <https://krayina.com/> (дата звернення: 14.02.2021).
13. Офіційний сайт страхової компанії «ПРОВІДНА». URL: <https://www.providna.ua/> (дата звернення: 14.02.2021).
14. Офіційний сайт страхової компанії «Альфа Страхування». URL: <https://alfaic.ua/> (дата звернення: 14.02.2021).
15. Офіційний сайт Фонду соціального страхування України. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/972190> (дата звернення: 15.02.2021).
16. Вєрезубова Т.А. Рынок страхования: первые успехи и новые вызовы. *Финансы. Учет. Аудит*. 2018. № 6. С. 34–38.
17. Офіційний сайт рейтингового агентства MOODY'S. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/02/1/656542/> (дата звернення: 15.02.2021).
18. Kuzheliev M.O., Sokyрко O.S. Insurance services market development: international experience and Ukrainian realia. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С. 365–371.

REFERENCES:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine. The Law of Ukraine “ On Insurance “. Available at: <https://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Sokyрко O.S. (2016) Rozvytok osobystogho strakhuvannja v umovakh tranzytivnoji ekonomiky [Development of personal insurance in a transitional economy]. Kyiv, p. 20.
3. Nacionalnoji komisiji, shho zdijsnjuje derzhavne rehuljuvannja u sferi rynkiv finansovykh poslugh [National Commission for State Regulation of Financial Services Markets]. Kyiv.
4. Pandemiya [Pandemic]. *Velyka ukrajins'ka entsyklopediya* [Great Ukrainian encyclopedia]: veb-sajt. Available at: <https://vue.gov.ua/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%8F>.
5. Forinsurer Reytynh strakhovykh kompanij za chystymy strakhovymy premijamy [Rating of insurance companies by net insurance premiums]. Forynshurer strakhovanye: veb-sajt. Available at: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/19/12/80>.
6. Oficijnyj sajt strakhovoji kompaniji ARX. Kyiv. Available at: <https://arx.com.ua>.
7. Oficijnyj sajt strakhovoji kompaniji UNIVERSALNA. Available at: <https://universalna.com>.
8. Oficijnyj sajt strakhovoji kompaniji «INGHO». Kyiv. Available at: <https://ingo.ua>.
9. Oficijnyj sajt strakhovoji kompaniji «Oberygh». Kyiv. Available at: <https://www.oberig-sg.com>.
10. Oficijnyj sajt strakhovoji kompaniji ASKA-ZhYTTJa. Kyiv. Available at: <https://aska-life.com.ua/ru>.

11. Oficijnyj sajт strakhovoji kompaniji «Vuso». Kyiv. Available at: <https://vuso.ua>.
12. Oficijnyj sajт strakhovoji kompaniji «Krajina». Kyiv. Available at: <https://krajina.com>.
13. Oficijnyj sajт strakhovoji kompaniji «PROVIDNA». Kyiv. Available at: <https://www.providna.ua>.
14. Oficijnyj sajт strakhovoji kompaniji «Aljfa Strakhuvannja». Kyiv. Available at: <https://alfaic.ua>.
15. Oficijnyj sajт Fondu socialjnogho strakhuvannja Ukrajinu. Kyiv. Available at: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/972190>.
16. Verezubova T.A. (2018) Runok strakhovanyja: pervue uspekhy y novue vuzovu [Insurance Market: First Successes and New Challenges], no. 6, pp. 34–38.
17. Analjtyky Moody's othinyly mothlyvyi koronavirusu na svitovu ekonomiku. Available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/02/1/656542>.
18. M.O. Kuzheliev, O.S. Sokyрко (2015) Insurance services market development: international experience and Ukrainian realia [Insurance services market development: international experience and Ukrainian realia], no. 9, pp. 365–371. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_9_47.